

Alvar Aallon humaani arkkitehtuuri

*The Architectural Works of Alvar Aalto - a Human Dimension to
the Modern Movement*

ESITYS MAAILMANPERINTÖSOPIMUKSEN AIELUETTELOA VARTEN

Museovirasto

Alvar Aallon humaani arkkitehtuuri

Sarjan kohteet sijoittuvat modernin ajan teollistuneeseen ja koneellistuneeseen yhteiskuntaan ja sen haasteisiin maailmanlaajuisesti vastaavan modernin liikkeen ideoihin. Arkkitehti Alvar Aallon (1898 - 1976) teokset kuuluvat modernismin arkkitehtuuriperinnön mestaritöihin. Töiden arkkitehtoniset piirteet ja erityinen muotokieli ovat syntyneet kiinteässä vuorovaikutuksessa ja vuoropuhelussa kansainvälisen modernin liikkeen kanssa ja niiden vaikutus jatkuu nykyarkkitehtuurissa. Töiden joukossa on ikonisia modernistisia rakennuksia, paikkoja ja alueita, jotka ovat vaikuttaneet modernin liikkeen muotoutumiseen ja kehitykseen Suomessa, Pohjoismaissa ja globaalisti. Ihmisen tuntojen huomion ottamisessa ja ilmentämisessä arkkitehtuurin keinoin ovat työt mestarillisia ja niistä on tullut oleellinen osa kansainvälisen modernismin muotokieltä.

Eryyisesti kohteet käsittelevät arkkitehtonisia muotoja, epäsymmetriaa ja vastakohtien ilmenemistä, vapaan tilan käsitettä sekä rakennuksen, sen ympäristön ja historian välisiä jatkuvuuksia. Nämä ominaisuudet esiintyvät kohteissa poikkeuksellisen monimuotoisina ja luovina ratkaisuina. Samalla kun kohteet valottavat selkeästi modernismin keskeisiä piirteitä ja ajatusmaailmaa, ne vievät modernismin ideoita pidemmälle kuin aikalaissuunnittelijoiden työt. Käsitellessään modernismin keskeisiä teemoja, kuten esimerkiksi valaistusta, modernin yksilön tarpeita, koerakentamista, standardisointia ja vapaata muotoa, on niissä arkkitehtuurin keskiössä inhimillinen käyttäytyminen, kokeminen ja ajatus ihmisestä niin sosiaalisena ja fysiologisena kuin psykologisena ja tuntevanakin toimijana.

Samalla tavalla kuin yksittäiset rakennukset ovat vastanneet yksilön tarpeisiin, ovat sarjan alueet tuoneet ratkaisuja yhteiskunnan ja yhteisöjen tarpeisiin tukiessaan niiden arvoja ja työt ovat palvelleet laajemminkin modernin ajan yhteisöjen ja yhteiskunnan hyvinvoinnin ongelmien ratkaisemista. Niiden perustana ei ole vain materiaalien tarpeiden tyydyttäminen vaan myös henkisten arvojen tunnistaminen. Kohteiden arkkitehtuurissa nämä tarpeet näkyvät holistisina ratkaisuina ja uudenlaisena käsityksenä monumentaalisuudesta. Nämä piirteet ovat syventäneet ja rikastaneet myös modernismin ajan alueiden suunnittelua. Ne kytkeytyvät sarjaan sisältyvässä julkisen hallinnon ja kulttuurin rakennuksissa ja yliopistokokonaisuuksissa, missä visuaalisten ja symbolisten korosteiden rinnalla on aina myös tasapainoisesti ihmisen mittakaavainen ympäristö. Ne ovat arkipäivän ympäristöä, mutta harvinaisen herkkiä paikkoja ja samalla vahvoja sosiaalisen elämän symboleja ja paikkoja, jotka kokoavat kansalaiset yhteen. Arkkitehtuurissa tämä ilmenee tavoissa, joilla yksittäisen rakennuksen tai rakennusryhmän osien eriluonteisuutta rinnastetaan tai asetetaan vastakkain, joilla kukin rakennus asettuu ympäristöönsä ja maisemaan harvinaisen hienovaraisesti, joilla kunkin rakennuksen tiloissa johdatetaan kävijää ja kuinka kävijälle tarjoutuu erilaisia elämyksellisiä kohokohtia, jopa yllätyksiä ja ristiriitoja samalla kun yhteiskunnalliset tavoitteet ovat läsnä.

Sarja valottaa myös rakentamisen ja arkkitehtuurin muotokielen kokeiluja monipuolisesti ja pitkältä ajalta. Kokeilujen kohteina ovat materiaalit - sekä teolliset että luonnon materiaalit - ja arkkitehtoniset tilat, muodot ja tilasarjat. Kokeilujen tulokset näkyvät sarjan kohteissa erityisinä, alun perin vain Aallon suunnittelemissa kohteissa esiintyvänä typologioina ja rakennustyyppeinä. Monia erilaisia inhimillisiä tarpeita tyydyttäessään ja monipolvisia kokeiluja hakiessaan on kukin työ kuitenkin arkkitehtoninen kokonaisuus - "aistien arkkitehtuuria" - ja kaikki työt monimutkaisista ratkaisuksista ja lukemattomista yksityiskohdista huolimatta kokonaisia ja eheitä teoksia, joita kuvataan usein kokonaisuuksiksi, missä summa on enemmän kuin yksi osa.

Monitahoisesta suunnittelutavasta johtuen on rakennusten ja luonnon yhteys kohteissa erityisen moniulotteisesti esillä. Rakennukset on istutettu paikkaansa ja maastoonsa ominaisella tavalla ja usein keskeisen, maisema-aiheisen sisäpihan ympärille. Mutta rakennusten luontoyhteys koostuu enimmästään kuin vain näkymistä tai sijoituksesta taikka vapaan muodon assosiaatioista. Luonto on lähellä ja rakennusryhmien ytimessä niin, että rakennukset ja niiden ympäristö ovat erottamattomasti

vuoropuhelussa toistensa kanssa ja, että luonnonmukainen, orgaanista elämää muistuttava kasvu ja vaihtelu ovat kiinteä osa arkkitehtuuria. Urbaaneissakin kohteissa luontoyhteydet näkyvät arkkitehtuurin ja niiden maiseman, topografian, paikan ja luonnon ilmiöiden tunnistettavana vuoropuheluna. Funktionalismin mekanistisesta ja tyyppiajattelusta poikkeavien ominaisuuksien taustalla on 1900-luvun alkupuolen vitalistisen ajattelutavan teemat, elämän arvo ja merkitys ihmisen hyvinvointia edistävässä ympäristössä.

Sarja sisältää 13 komponenttia, joiden joukossa on yksittäisiä töitä ja paikkoja. Jo varhainen, leimallisesti funktionalistinen Paimion parantola (1928-1933) on kansainvälisen liikkeen merkkirakennuksia, missä sisustus, tilat, innovatiiviset ratkaisut, yksityiskohdat ja sairaalan alue on tulosta potilaan tuntemusten ymmärtämisestä. Metsäympäristöllä kokonaisuudessaan, kasveista mikroilmastoon ja kolmiulotteisiin tiloihin asti, on keskeinen osa parantolan aluekokonaisuudessa ja arkkitehtuurissa. Arkkitehdin Riihitien koti (1935-1936) erottuu funktionalismin pelkistetyistä linjasta ja sen rationalistisista perusteista teollisten materiaalien soveltuvuuskokeilun kohteena ja asumisen ja toimiston toimintojen muodostamina tilasarjoina, osa niistä ulottuu pihaan asti. Villa Mairea (1938-1939) on synteesi monista kansainvälisistä ja kotimaisista vaikutteista sekä modernin perheen asumisen tiloista ja utopistisesta elämänmallista. Vapaa rytminen sommittelu, maisema, topografia ja luonnon paikat ovat läsnä Villa Maireassa erityisen monella tasolla ja monipuolisesti. Muuratsalon huvilassa (1952-1953) ovat materiaali- ja tilakokeilut yhdistyneenä vuoropuheluun luonnonmaiseman ominaisuuksiin ja merkityksiin mm. pitkinä kehystettyinä näkyminä pihalta kauas järvenselälle.

Tiilimäen ateljeerakennuksessa (1954-1963) materiaali- ja rakennekokeilut ovat yhdistyneinä moniin, mm. klassismin, aiheisiin ja tontin luonto-ominaisuuksien ”jalostamiseen” niillä. Tilasarjat muodostuvat suunnittelutyön tekemisen tarpeiden ratkaisujen ympärille.

Suurehkoissa julkisissa, toisen maailmansodan jälkeisen jälleenrakentamisen yhteiskuntaa varten syntyneissä kohteissa ovat luettavissa yhtä hyvin sekä yksilön käyttäytymisestä ja inhimillisistä kokemuksista johtuvat aiheet ja muodot kuin kansalaisen rooli yhteisössä ja yhteiskunnassa. Säynätsalon kunnantalo (1949-1952) toimii hallinnollisena keskuksena, missä hierarkkiset tilat siirtymiseen ja näkymiseen, perinteiset ja tavanomaiset materiaalit sekä paikka kirkonkylässä muodostavat monumentaalisen kokonaisuuden, jossa rakennusten kaikki tilat pienistä yksityiskohdista kylänraitin metsämaisemaan asti palvelevat kuntalaista niin, että hän tuntee itsensä tervetulleeksi. Luonnon aiheet keskittyvät korotettuna maisemana käsiteltyyn rakennusten väliseen pihaan. Kansaneläkelaitoksen rakennuksessa (1953-1957) tilat muodostavat oman kaupunkimaisen verkostonsa, missä yksilön, sekä asiakkaan että työntekijän, ja hierarkian tarpeet kohtaavat. Kulttuuritalossa (1952-1958) ovat yleisön ja käyttäjäyhteisön toimintojen muodostamat tilasarjat ja veistokselliset rakennusmassat korostetusti vastakohtaisia, ja pieni piha-alue miniatyyri luonnon elementeistä urbaanissa ympäristössä. Kolmen Ristin kirkon (1955-1958) muunneltavat tilat muodostavat veistoksellisia sisäkkäisiä tilasarjoja, joissa luontoyhteydet ovat välittömät ja vahvat ja joissa yhteisön ja yksilön kohtaamisiin on loputon määrä vaihtoehtoisia paikkoja. Finlandia-talon (Helsingin keskustasuunnitelma 1958-1973, Finlandia-talo 1971 ja 1975) materiaaleilla ja tilasarjoilla samoin kuin suhteella puistoon ja kaupunkiympäristöön on edellä mainittujen piirteiden lisäksi symbolimerkityksiä kotimaisille ja kansainvälisille yhteisöille.

Laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa toteutetuissa kohteissa ulottuvat arkkitehtuurin muodot, typologiat ja luontoyhteydet paikan identiteetin muodostumiseen asti – niissä paikkasidonnainen arkkitehtuuri antaa kuulumisen tunteen. Sunilan tehtaan asuntoalueen (1936-1954) yksilölliset rakennukset ja asuntojen välittömät luontoyhteydet tukevat alueen sosiaalista tasapainoa ja alueen kokonaisuutta. Jyväskylän korkeakoulualueen (1951-1971) lukuisat kohtaamisen paikat muodostavat modernin agoran, missä rakennetut ja istutetut osat ja alueet muodostavat harvinaisen rikkaita ulko- ja sisätilojen verkostoja ja samalla liittävät kampuksen alueen sekä kaupunkiin että männikkö- ja harjumaisemaan. Pohjanmaan

tasamaastoon rakennettu Seinäjoen hallinto- ja kulttuurikeskus (1951-1968) ja sen rakennukset muodostavat kaupungille monumentaalisen ja samalla kodinomaisen kansalaisten kohtaamisen paikan, oman tunnuksen ja maiseman, missä korotetulla torilla ja Lakeuden Ristin maamerkillä on omat roolinsa.

Samalla kun kukin sarjan kohteista esittelee omalla erityisellä tavallaan modernismin arkkitehtuurin muotojen kirjoa ja niiden taustalla olevia keskeisiä ideoita, niiden yhdessä muodostama sarja valottaa Aallon arkkitehtuurin roolia modernismissa ja sen kehityksessä.

Alvar Aallon töitä on myös muissa maissa. Jotkin niistä, esimerkiksi Viipurin kirjasto (1927-1935), Baker House (1946-1949) ja Wolfsburgin kulttuurikeskus (1958-1962), voisivat esitellä edellä mainittuja ominaisuuksia sarjan komponentteja täydentäen.

Perustelu yleismaailmalliselle arvolle

Sarjan 13 kohteet sijoittuvat modernin ajan teollistuneeseen ja koneellistuneeseen yhteiskuntaan ja sen haasteisiin maailmanlaajuisesti vastaavan modernin liikkeen ideoihin. Töiden arkkitehtoniset piirteet ja erityinen muotokieli ovat syntyneet kiinteässä vuorovaikutuksessa ja vuoropuhelussa kansainvälisen modernin liikkeen kanssa ja niiden vaikutus jatkuu nykyarkkitehtuurissa.

Samalla tavalla kuin yksittäiset rakennukset ovat vastanneet yksilön tarpeisiin, ovat sarjan alueet tuoneet ratkaisuja yhteiskunnan ja yhteisöjen tarpeisiin tukiessaan niiden arvoja ja hyvinvointipyrkimyksiä. Sarja valottaa myös rakentamisen ja arkkitehtuurin muotokielen kokeiluja monipuolisesti ja pitkältä ajalta. Kokeilujen kohteina ovat materiaalit - sekä teolliset että luonnon materiaalit - ja arkkitehtoniset tilat, muodot ja tilasarjat.

Samalla kun kukin sarjan kohteista esittelee omalla erityisellä tavallaan modernismin arkkitehtuurin muotojen ja ratkaisujen kirjoa ja niiden taustalla olevia keskeisiä ideoita, niiden yhdessä muodostama sarja valottaa Aallon arkkitehtuurin roolia modernismissa ja sen kehityksessä.

Sarja muodostuu erittäin hyvin säilyneistä ja eheistä komponenteista. Autenttisuus koostuu teknisestä autenttisuudesta (detaljeissa, rakenteissa ja materiaaleissa), muotojen autenttisuudesta, käytön ja toimintojen jatkuvuuksista sekä modernismin ideapohjan autenttisina säilyneistä piirteistä.

Täyttää Maailmanperintökriteeri II

Kohde on merkittävästi vaikuttanut ajassaan tai kulttuuriympäristössään arkkitehtuurin, tekniikan, kaupunkisuunnittelun tai maisemasuunnittelun kehitykseen.

Sarjan arkkitehtoniset piirteet ja erityinen muotokieli ovat syntyneet kiinteässä vuorovaikutuksessa kansainvälisen modernin liikkeen kanssa ja niiden vaikutus jatkuu edelleen nykyarkkitehtuurissa. Töiden joukossa on ikonisia modernistisia rakennuksia sekä paikkoja ja alueita, jotka ovat vaikuttaneet modernin liikkeen muotoutumiseen ja kehitykseen.

Vuorovaikutuksen attribuutteja ovat kohteiden modernistinen arkkitehtuuri siihen kuuluvine rakennuksineen, pihoineen ja luontoyhteyksineen.

Lausunto kohteen autenttisuudesta ja eheydestä

Sarja muodostuu erittäin hyvin säilyneistä ja eheistä komponenteista. Autenttisuus koostuu teknisestä autenttisuudesta (detaljeista, rakenteista ja materiaaleista), muotojen autenttisuudesta, käytön ja toimintojen jatkuvuuksista sekä modernismin ideapohjan autenttisina säilyneistä piirteistä.

Komponentit sijoittuvat erilaisiin ympäristöihin. Vapaaseen luontoon sijoittuvat kohteet ovat luoneet ympäristöönsä uuden elementin, ja kohteiden suhde ympäristöönsä on säilynyt. Kaupunkikohteista monet ovat melko suljettuja ja itsenäisiä. Kaupunkiympäristön muutokset eivät ole vaikuttaneet heikentävästi

kohteiden ominaisuuksiin. Sarjan työt valottavat Aallon töissä ilmeneviä arkkitehtuurin keinoja ottaa huomioon ihmisen käyttäytyminen ja kokemukset.

1. Paimion parantola

Kokonaisuus on erittäin todistusvoimainen arkkitehtuurinsa osalta. Alkuperäisiin tuberkuloosisairaalan rakennuksiin on tehty muutoksia. Kaikki keskeiset muutokset perustuvat Aallon ja hänen toimistonsa suunnitelmiin, laajimpia ovat leikkaussalisiipi (1958) ja hallimakuuparvekkeiden lasitus (1964). Rakennus peruskorjattiin 1970 – 80-luvulla muuhun sairaalakäyttöön, jolloin materiaalsen autenttisuuden taso laski joissakin sisätiloissa. Tärkeimmät tilasarjat ja osa teknistä varustusta ovat säilyneet. Alkuperäistä vastaavassa asussa on säilytetty potilashuone. Alkuperäistä ja erittäin varhaista irtaimistoa on säilynyt hyvin.

Vaikka muutama sivurakennuksista on nykyisin ilman käyttöä, ovat aidot rakenteet tallella.

Alkuperäiset kasvihuoneet, ruumiskellari ja vedenpuhdistusrakennelmat ovat päässeet huonoon kuntoon, mutta vielä tallella.

Aluekokonaisuus kattaa kaikki parantolan alkuperäiset osat. Alueen suhde ympäröivään metsäluontoon ja -maisemaan on säilynyt hyvin.

2. Alvar Aallon kotitalo

Rakennus on säilynyt 1930-luvun ideoiden mukaisena ja aikakauden asussa. Rakennuksessa on tehty asumisen aikana erittäin vähäisiä muutoksia. Kaikki tilasarjat ovat säilyneet, ja niistä tärkein johdattaa sisäänkäynniltä keskeisten sisätilojen läpi ja puutarhaan, mihin myös toimistosiiven oma erityinen tilallinen kokonaisuus monine tasovaihteluineen liittyy. Arkkitehtuuria täydentää autenttinen irtaimisto.

Vaikka lähiympäristö on vuosikymmeninä esikaupungin kehityksen mukana rakentunut, ei talon suhde ympäristöön ole muuttunut. Talosta urheilukentän suuntaan avautuvat keskeiset näkymät ovat edelleen avoimet.

3. Sunilan selluloosatehtaan asuinalue

Asuntoalue on säilynyt asemakaavoitukseltaan ja alkuperäisten ideoiden ja toteutuksen osalta – maiseman/luonnon ja rakennusten välisen suhteen – hyvin, vaikka pari käytöstä poistunutta alkuperäiseen ja varhaiseen rakennuskantaan kuulunutta täydentävää rakennusta on purettu.

Asuinrakennukset ovat tallella. Porrashuoneet ja rakennusten sisäänkäynnit lähiympäristöineen ovat säilyneet. Johtajan asuinrakennuksessa on säilynyt myös arkkitehtonisesti erityisiä sisätiloja.

Asunnoissa on tehty eri aikoina sisustuksen muutoksia, silti rakennusten rakenteet, muodot ja tilojen luontoyhteydet ovat hyvin säilyneet.

Tehdasalue on oleellinen osa kokonaisuuden ymmärtämisen kannalta, ja sen luonteeseen kuuluu asuntoalueesta poikkeava, tätä huomattavasti suurempi mittakaava sekä teollisuustoiminnan mukanaan tuoma tietty sulkeutuneisuus. Se on vahvasti läsnä aluekokonaisuudessa.

4. Villa Maire

Villa Maire on säilynyt sekä tiloiltaan, rakenteiltaan, materiaaleiltaan ja näkymiltään että ideoiltaan täysin autenttisenä ja eheänä. Puutarhaa ja ympäröivää mäntymetsää hoidetaan huolella.

Rakennuksen ymmärtämisen kannalta keskeistä on välitön näköyhteys eri suuntiin rakennuksen pihoilta metsään ja mutkittilevällä saapumisreitillä.

Rakennus liittyy historialliseen teollisuuskokonaisuuteen.

5. Säynätsalon kunnantalo

Rakennus on ulkoasultaan ja keskeisiltä sisätiloiltaan, ideoiltaan, rakenteiltaan, yksityiskohdiltaan ja materiaaleiltaan säilynyt hyvin. Muuta autenttisuutta täydentää arvokkaimmissa tiloissa säilynyt alkuperäinen kalustus. Asuntojen, toimistojen ja kirjaston toimintaan liittyneet muutokset on tehty alkuperäisen arkkitehtuurin ja kokonaisuuden periaatteisiin soveltuvasti. Rakennuksen tilasarjat, jotka alkavat jo pääulkoportaasta jatkuen tärkeän luontoyhteyden, atriumpihan, kautta sisätiloihin, ovat eheitä.

Rakennuksen lähiympäristö on muokkautunut vuosikymmenten aikana mittakaavaltaan maltillisesti. Harvoin luonnonelementteihin kuuluva männikkö on edelleen olemassa.

6. Muuratsalon koetalo

Rakennukset ovat säilyneet tiloiltaan, rakenteiltaan, materiaaleiltaan ja liittymiseltään ympäristöön harvinaisen hyvin rakentamisen aikaisessa asussaan.

Rakennuksia ympäröi laaja, ehjän kokonaisuuden muodostama tontti, jonka metsämäisyys on turvattu suojelumääräyksillä. Patiokokonaisuus pitkine kapeine järvinäkymineen on kesäasunnon keskeisin kohta.

7. Alvar Aallon ateljee

Rakennuksen arkkitehtuurin ja tilasuunnittelun sekä kalustuksenkin alkuperäinen käyttörakennuksen luonne on säilynyt hyvin. Rakennuksen autenttisuus on monipuolista: yksi osa on jatkunut käyttö – arkkitehtitoimiston lopetettua toimintansa taloon jäi Alvar Aalto -säätio. Muutkin autenttisuuden edellytykset täyttyvät, erityisen hyvin materiaali- ja rakennekokeilujen osalta.

Talon suhde esikaupunkimaiseen ympäristöön on säilynyt. Rakennus, sisäpiha ja tontti ovat hyvin säilyneitä. Kokonaisuus on luonteeltaan suljettu eikä näkymiä ympäristöön juurikaan ole. Merkitystä sen sijaan on luonnonvalon saannilla, joka on turvattu esikaupunkiympäristössä.

8. Vuoksenniskan Kolmen Ristin kirkko

Kirkkorakennus on säilynyt keskeisiltä tilasarjoiltaan, muodoiltaan, rakenteiltaan, materiaaleiltaan ja liittymiseltään ympäristöönsä erittäin hyvin tärkeintä irtaimistoaan myöten.

Lähiympäristössä oleellisia ovat kirkon vierustan männiköt keskeisten saapumissuuntien näkymien ja kirkkosalinäkymien kannalta, samoin kuin avoin ruohokenttä päädyn edustalla. Suurmaisemassa kellotorni on säilyttänyt oman merkityksensä teollisuusyhdyksunnan savupiippujen ja suurten rakenteiden joukossa. Aluesuunnitelma, jonka osa kirkko oli, jäi valtaosin toteutumatta.

9. Kulttuuritalo

Rakennuksen erityisen maamerkin asema, poikkeuksellinen hahmo ja asema katunäkymässä on säilynyt hyvin. Samoin katoksen rajaama sisäpiha on säilynyt itsenäisenä osana ilman hallitsevia näkymälinjoja ympäristöön.

Keskeiset sisätilat ja tilasarjat ovat hyvin säilyneitä: aulat, konserttisali, ravintola sekä suurimmat luentosalit, samoin toimisto-osan ytimen muodostava portaikko sekä keskikäytävät ja huonejako.

Innovatiiviset rakenteet ja materiaalit ovat säilyneet hyvin. Useimmat suunnitelluista kiintokalusteista ja yksityiskohdista ovat säilyneet.

10. Jyväskylän yliopiston kampus

Kampus on säilynyt kerroksellisena kokonaisuutena, sitä on täydennetty myöhemmin reunoiltaan. Suunnitelmakokonaisuuden ytimenä on urheilukenttä, jota keskeiset hyvin säilyneet palvelevat rakennukset rajaavat. Koko ulkoalueiden kokonaisuus ja siihen kuuluvat reitit ja niiden rakenteet portaikkoineen ja amfiukioineen ovat tallella. Alueen lähtökohta henkisen kehityksen tyysijana on säilynyt.

Keskeiset sisätilat kuten aulat, salit ja rakennusten läpi johdattavat tilasarjat ja niiden liittymät ulkotiloihin mm. näkymien ja luonnonvalon osalta ovat säilyneet. Päärakennukselta ja ruokalarakennukselta kohti metsää ja Jyväsjärveä avautuva näkymäsuunta on kokonaisuuden arkkitehtonisten merkitysten ja luontoyhteyksien kannalta oleellinen. Rakennuksen materiaalista autenttisuutta on säilytetty korjauksissa. Kokonaisuudessa on säilynyt huomattavia määriä myös alkuperäistä ja hyvin varhaista irto- ja kiintokalustusta.

11. Kansaneläkelaitoksen päärakennus

Kansaneläkelaitoksen rakennuksen liittymäkohdat ympäristöön ovat ennallaan. Rakennuksen korotettu sisäpiha on osa ympäristön puistoakselia.

Rakennus on säilynyt pääosin hyvin. Keskeiset tilat ja niiden muodostama verkosto (ylimmän kerroksen edustavat tilat, ruokasali, kirjasto ja maantasokerroksen sisäkatu sekä aulat) ovat maltillisine käytön mukana tulleine muutoksineen eheitä arkkitehtonisia kokonaisuuksia kalusteineen ja valaisimineen. Asiakaspalvelutila on muutettu kokoontumistilaksi, ja sen kalustus poistettu.

12. Seinäjoen hallinto- ja kulttuurikeskus

Kokonaisuuden tärkeimmät näkymät korttelin sisällä ovat säilyneet hyvin ja teatterin ja virastotalon edustalta alkava ikoninen akseli kirkolle erityisen hyvin. Kokonaisuuteen kuuluvat useat eriaikaiset rakennukset ovat keskeisiltä sisätiloiltaan säilyneet hyvin.

Kaupunki on kasvanut vuosikymmenten aikana Aalto-keskuksen ympärille. Muutoksista huolimatta on kokonaisuus säilyttänyt asemansa kaupunkikuvassa, mm. puistoalueen avulla, joka avautuu kaupungintalon pääovelta ja rajaa kirkon korttelia. Kirkon torni on säilynyt kaupungin maamerkinä. Tärkeimmät näkymät ja kulkusuunnat, jotka yhdistävät Aalto-keskuksen kaupungin muihin keskeisiin toimintoihin, ovat säilyneet.

13. Finlandia-talo

Finlandia-talon kokonaisuus on pääosin ehyt. Keskeisiä sisätiloja ovat aulat, portaikot, lämpiöt ja suurimmat salit ja niiden väliset reitit. Näissä tiloissa ovat säilyneet myös keskeisimmät irto- ja kiintokalusteet sekä pintamateriaalit alkuperäisiä vastaavina. Useat pintamateriaalit, kuten julkisivujen marmorit sekä sisätilojen villamatot, on uusittu samalla periaatteella, alkuperäisiä vastaavina.

Finlandia-talon liittymät ympäristöönsä ovat säilyneet hyvin: pääovien edustalla, kadun puolella oleva muurein ja porrastuksin rakennettu puistoalue rajaa Finlandia-taloa erääseen kaupungin vilkkaimpaan katuun, historialliseen Kansallismuseoon ja urbaaniin alueeseen. Kongressisiipi liittyy alueen varhaisempaan kartanopuistoon ja pohjoispuoli on puistoaluetta. Lähiympäristön suuria muutoksia ovat aiemman ratapihan muuttaminen puistoiksi ja radan varren toimistotalonauhaksi. Finlandia-talon piha on muuttunut auto- ja saattoliikenteen osalta, kun aiemmat autojen kääntöpaikat on muutettu sisätiloiksi ja edustan pysäköintialueet jalankulkureiteiksi. Rakennuksen ja sen paikan ymmärtämiseksi tärkeät lahtinäkymät ja puistoon avautuvat pitkät näkymät ovat säilyneet hyvin. Symboliarvo on tallella, vaikka Finlandia-talo näkyy nyt junan ikkunoista väläyksinä eikä panoraamana kuten 1970-luvulla.

Suojelu ja hoito

Sarjan kohteista kahdeksan on suojeltu valtakunnallisen erityislain, rakennusperintölain määräyksillä tai kirkkolaila, kaksi valtakunnallisen maankäyttö- ja rakennuslain mukaisilla kunnan asemakaavan suojelumääräyksillä. Kahdessa kohteessa on vireillä suojelu rakennusperintölain nojalla. Kohteiden suojelua palveleva tutkimustyö on hyvällä tasolla.

Kohteet ovat kestäneet hyvin aikaa, monet niistä ovat edelleen samassa käytössä kuin mihin ne suunniteltiin, vaikka käytön muodot ja tarpeet ovat muuttuneet myöhemmin. Joitakin kohteita uhkaa käyttötarkoituksen muutos tai puuttuminen.

Kohteiden hoito on järjestetty hoitoa palvelevien rakenteiden avulla. Villa Mairean hoito ja sen keskeisen irtaimiston ja taideteosten säilyminen on turvattu omistajien ja säätiöjärjestelyjen keinoin.

Erityisiä hoitosuunnitelmia on vain harvoille kohteille. Paimion parantolasta on laadittu säilyttämisen hallintasuunnitelma. Rakennusten tulevalle käytölle etsitään ratkaisua. Sunilan asuntoalueella on laadittu rakennusten sekä lähiympäristön vaalimiseksi asiantuntevia hoitosuunnitelmia Sunilan asuntoalueella. Säynäsalon kunnantalosta on tekeillä säilyttämisen hallintasuunnitelma. Rakennusten tuleva käyttö on osin ratkaisematta.

Ainoa kohteista, jossa on tunnistettuja hoitoon liittyviä riskejä, on Vuoksenniskan kirkko, vaikka sen korjaamisesta on laadittu asiantuntevia suunnitelmia.

Kelan omistaja on teettänyt yhdessä Alvar Aalto -säätiön ja Museoviraston kanssa laaditun sisätilojen säilyttämisen hallintasuunnitelman, jossa on esitetty yhteisesti hyväksytyt toimintatavat ja tavoitteet rakennuksen sisätiloille siten, että alati muuttuvan toimistokäytön tarpeita on tunnistettu ja niille on osoitettu tiloja.

Komponenteissa on säilynyt poikkeuksellisen paljon autenttisia sisustuksia ja kalusteita. Niiden säilyttämistä on turvattu lakisuojelelun puitteissa sekä omistusjärjestelyin ja museotoiminnan keinoin.

Alvar Aallon kotitalossa irtaimisto on keskeisimmiltä osiltaan Aallon perillisten omistuksessa, ja ne on sijoitettu sopimuksen mukaisesti pysyvästi kotitaloon rakennuksen museokäyttöä varten.

Vertailu muihin vastaaviin kohteisiin

Useat maailmanperintöluettelon sarjat sisältävät sellaista modernistista arkkitehtuuria, joka on vastaus 1800-luvun arkkitehtuurisuuntauksiin ja ajatuksiin. Tällaisia ovat mm. Antonio Gaudin työt. Esitetyssä sarjassa on keskeistä modernistinen vastaus arkkitehtuurin periaatteisiin laajemmassa aikaperspektiivissä. Niihin sarjoihin, jotka esittelevät modernismin edelläkävijäpolven arkkitehtuuria ja sen taustalla olevia ilmiöitä, kuuluvat erityisesti Le Corbusierin ja Frank Lloyd Wrightin työt sekä Bauhaus and its Sites. Esitetty sarja täydentää modernismin keskeisiä teemoja ja arkkitehtuuria maailmanperintöluettelossa.

Jotkin esitetyn sarjan komponenteista esittelevät samoihin yhteiskunnallisiin tarpeisiin ja käyttötarkoituksiin suunniteltuja modernistisia rakennuksia (esim. yliopisto, konserttisali) kuin luettelon kohteet (UNAM, Caracasin yliopisto), tai aikakauden rakennusten erityistä maisemasuhdetta (Skogskyrkogården), erityisiä rakennustyyppejä ja innovaatioita (Van Nelle Factory, Faguswerke) tai harvinaista ilmiötä (esim. Rietveld House, Luis Barragan house and studio). Sarjaan sisältyvissä komponenteissa on käsitelty samoja teemoja, niiden arkkitehtuuri on kuitenkin harvinaisen moniulotteista ja niiden ratkaisut harvinaisen monitasoisia sekä maisemaan ja paikkaan integroitumisen että 1900-luvun yhteiskunnan ja modernin yksilön tarpeisiin vastaamisen kannalta.

Jotkin komponentit ovat verrattavissa luettelossa oleviin, modernistisen kaupunkisuunnittelun kannalta tärkeisiin kohteisiin, kuten Brasilia, Ivrea, Asmara, Pampulha, Le Havre, sekä asuntoalueiden kohteisiin, kuten White City of Tel Aviv ja Berliinin 1900-luvun alun asuntoalueet. Alustava vertailu osoittaa, että esitetyn sarjan vastaavilla komponenteilla on oma paikkansa modernismin urbanismissa ja että sarja näyttäisi täydentävän erityisillä ominaisuuksillaan luettelon sarjoja ja samalla sitä kuvaa, mikä modernismin arkkitehtuurilla ja suunnittelulla on maailmanperintöluettelossa.

Niitä arkkitehtuurikohteita, jotka eivät ole vielä maailmanperintöluettelossa tai aielistoilla, on erityisesti Pohjoismaissa, Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa, mutta myös globaalisti. Pohjoismaisia vertailukohteita on Gunnar Asplundin (1885-1940), Sigurd Lewerentzin (1885–1975), Sven Markeliuksen (1889–1972), Arne Korsmon (1900–1968) ja Arne Jacobsenin (1902-1971) töissä. Suomalaisten modernistien töiden vertailukohteita on Eliel Saarisen (1873-1950) ja Erik Bryggmanin (1891-1955) arkkitehtuurissa. Eurooppalaisia vertailukohteita on Hans Scharounin (1893 –1972) ja Hugo Häringin (1882 – 1958) arkkitehtuurissa. Aallon seuraajista J. Utzon (1918-2008) on edustettuna luettelossa Sydneyn oopperatalolla. Arkkitehtuurikirjallisuuden perusteella on esitettyä sarjaa ja

komponentteja verrattava myös Louis I. Kahnin (1901-1974) ja Mies van der Rohen (1886-1969) arkkitehtuuriin. Esitetty sarja puolustaa paikkaansa hyvin niiden 1900-luvun rakennusten ja alueiden joukossa, joiden pontimena on usein ollut yhteiskunnan ja yksilön hyvinvoinnin edistäminen arkkitehtuurin avulla.